

MONUMENTUL EROILOR DIN PNCIU

Lelia Pavel

În orașul Panciu, situat în partea de nord - est a județului Vrancea, se ajunge parcurgând drumul european E 85 din Focșani până la Tișița, iar de aici, către nord - est pe șoseaua modernizată care se îndreaptă spre Panciu ¹.

Localitatea, ca multe altele din județ, poartă amprenta Războiului de Întregire a Neamului, aici desfășurându-se în vara anului 1917 una din principalele lupte ale războiului cunoscută ca Bătălia de la Panciu. În ziua de 30 iulie 1917, Comandamentul german a dezlănțuit o puternică ofensivă pe direcțiile Panciu și Dealu Muncelu reușind să cucerească orașul. „*Târgușorul Panciu, Crucea de Sus și Șerbești au fost ocupate în ziua de 13 august*” ², germanii încercând aici să lărgescă frontul și să ocupe înălțimile din împrejurimi. Populația din Panciu, ca și cea din localitățile învecinate, a fost greu încercată în timpul acestor lupte și bombardamente. Deși se luaseră măsuri de evacuare, populația a rămas pe loc îndurând cu stoicism, timp de șapte luni, vicisitudinile războiului. Până la urmă, două regimente românești au reușit să pună capăt înaintării germane, dar distrugerile provocate de această bătălie au fost deosebit de grele, lăsând în urmă un tablou apocaliptic: „*De unde mai înainte întâlneai viile care râdeau soarelui, care îți vorbeau de cea mai desăvârșită muncă, acum, la fiecare pas, e numai fier, sârmă ghimpată, proiectile, care rupe, chesoane sfărâmate, de parcă vezi încheștarea războiului*

¹ Emil A. Giurgea, *Vrancea. Ghid turistic al județului*, Editura Sport – Turism, București, 1977, p. 120.

² Alexandru Deșliu, *Vrancea. Județ cu vocație europeană. Album monografic*, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 77.

*care sfarmă, risipește ceea ce generații întregi, cu muncă tihnită au strâns, au cultivat, au respectat...”*³.

După război orașul a intrat într-o perioadă de refacere, iar locuitorii lui revenind la activitățile de dinainte de război. Pentru a nu uita pe cei care s-au jertfit pentru apărarea și integritatea României, pe cei căzuți în bătălia de la Panciu, dar mai ales pe păncenii care au luptat pentru aceleași idealuri ca ale tuturor românilor, locuitorii orașului le-au înălțat un monument chiar în centrul orașului, slăvind-i astfel cum spunea Regina Maria „*să nu vărsăm numai lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând să-i slăvim, așa ca faima numelui lor să rămână un ecou prin legenda veacurilor*”⁴.

După terminarea războiului, prin Decretul – Lege nr. 4106⁵ din 12 septembrie 1919, s-a înființat Societatea „*Mormintele Eroilor Căzuți în Război*” patronată de Regina Maria și de Patriarhul României, cu scopul ca „*printr-o îngrijire pioasă și statornică a mormintelor și cimitirelor de eroi să se simbolizeze frumusețea geniului războinic al neamului și să se contribuie la redeșteptarea cultului pentru morții glorioși ai neamului – cult străvechi așa cum ni l’au lăsat străbunii, cum se desprinde din paginile istoriei și din locașurile sfinte, ridicate de voievozii noștri...*”⁶. Societății nou înființate îi revenea sarcina de a se ocupa de îngrijirea mormintelor și cimitirelor comemorative de eroi, precum și de ridicarea unor monumente care să le cinstească memoria.

³ Constantin Kirilescu, *Istoria pentru Întregirea României 1916 – 1919*, volumul al II-lea, Întâiul volum a fost premiat de Academia Română cu Premiul Năsturel 1923, Tipografia „*Revista Nouă*” Teodor I. Voinea, București, p. 192 – 193.

⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 104 / 1919, f. 14 verso.

⁵ Valeria Bălescu, *Cultul eroilor*, în *Enciclopedia Armatei României*, Editura C.T.E.A., București, 2009, p. 1.083.

⁶ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plășii Vrancea, dosar nr. 6 / 1922, f. 82.

Conform articolului 19 al statutului societății trebuiau înființate în toate județele și localitățile din țară comitete locale care să se ocupe de aceste acțiuni, precum și de înălțarea de monumente care să-și atingă scopul propus, acela de a cinsti memoria celor care și-au jertfit viața pentru România, datorie sacră a statului, dar și a fiecărui cetățean în parte. Inițiativa a fost preluată și de județul Putna unde s-au înființat comitete locale în majoritatea localităților avându-se în vedere faptul că *„Nicăieri ... ca în Putna nu se găsesc atâtea hecatombe și gropnițe unde în morminte uriașe dorm pentru vecii vecilor rămășițele făuritorilor întregirii”*⁷.

La Focșani a fost creat Comitetul Județean Putna al Societății *„Mormintele Eroilor Căzuți în Război”* în anul 1920⁸, care la rândul lui a înființat filiale în orașele și comunele județului conform instrucțiunilor primite de la Comitetul Central al Societății, așa cum reiese dintr-o Adresă a Prefecturii trimisă către administratorii de Preturi care aveau misiunea de a da ordin comitetelor locale să întocmească *„tabelul nominal al membrilor comitetului și procesul-verbal de constituire”*⁹.

Într-o Adresă, din august 1919, a Prefecturii, trimisă tuturor administratorilor plășilor și primarilor din județ, se comunica faptul că Prefectura primise informația *„că pe alocurea s-au început inițiative lăudabile, formându-se comitete în vederea ridicării monumentelor pentru eroii căzuți în războiul pentru întregirea neamului”*¹⁰. Așa cum reiese din Adresa respectivă, în județul Putna au luat ființă comitete pentru construirea de monumente încă înainte de înființarea Societății *„Mormintele Eroilor Căzuți în Război”* și a filialelor județene. În continuare se specifica în Adresă că aceste monumente ca să-și poată atinge scopul pentru care au fost create trebuie să fie opera

⁷ I. M. Dimitrescu, *Ținutul jertfei (Ținutul Putna de ieri și de azi)*, Focșani, 1938, p. 2.

⁸ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 85 / 1924, f. 9.

⁹ Idem, fond Pretura Vrancea, dosar nr. 12 / 1920, f. 28.

¹⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 38 / 1919, f. 71.

unor sculptori – artiști consacrați întrucât aceste monumente „pe lângă însemnătatea lor educativă, patriotică ar trebui să fie modele de manifestări artistice în această ramură. Pentru atingerea acestui scop cultural e nevoie ca persoanele și comitetele de inițiativă să cunoască numele artiștilor noștri sculptori, unii dintre ei luptând pe front, deci singurii în măsură a reda în chip plastic sufletul ostașului nostru”¹¹.

Cei interesați se puteau adresa Prefecturii care deținea lista completă a celor mai de seamă artiști sculptori români.

Un astfel de comitet de inițiativă pentru ridicarea unui monument închinat eroilor s-a constituit și în Panciu. Comitetul a lansat în anul 1925 un Apel care purta semnăturile celor care îl înființaseră și cărora trebuiau să se adreseze cei doritori să contribuie la realizarea acestei inițiative. Comitetul se compunea din următoarele persoane¹²: „(Nicu) Asfadur Burdea *, Președinte, Comersant, Podgorean, Sergeant instructor; Iancu Ciobanu, Director Gimnaziul Zăbrăuți, Sublocotenent; Vasile Burdea, Comersant, Sergeant; Garabet Aburel, Comersant, Sergeant; Jean Popescu, Depozit de Vițe Algeriene, Plutonier; Dumitru Milea, Proprietar de vie, Sergeant; Costică Vasiliu, Proprietar, Sergeant; Marcu Stander, Funcționar, Sergeant Major; Vasile C. Urziceanu, Comersant, Sergeant”¹³.

Presa vremii a conturat preocupările acestor comitete pentru înălțarea monumentelor de eroi, publicând fie liste de subscripție cu numele celor care au subscris cu sume de bani pentru realizarea

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, dosar nr. 76 / 1925. f. 70.

* **Nicu Asfadur Burdea** a fost unul din cei 13 copii ai armeanului Cristea – Hacic Burdea din Suceava venit în Vrancea la Panciu. Educația primită l-a format ca bun gospodar, calitate pe care a valorificat-o și în slujba comunității implicându-se în calitate de consilier la conducerea orașului Panciu. O atenție deosebită a acordat-o cinstirii eroilor, în calitate de președinte al filialei locale a Societății „Cultul Eroilor” asumându-și întreaga responsabilitate pentru realizarea și inaugurarea monumentului Eroilor din Panciu. Pentru aceste realizări a fost distins cu Ordinul Național „Coroana României” în gradul de cavaler și „Meritul Comercial și Industrial”.

¹³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 76 / 1925, f. 70.

acestui ideal, fie, în cazul nostru, cu publicarea Apelului lansat de Comitetul de la Panciu prin care invita populația orașului, dar și din alte localități, să-și aducă obolul ei la acest măreț proiect:

„APEL

Iubiți camarazi și iubiți cetățeni,

Astăzi sunt șapte ani delă încheerea păcei groaznicului rășboi de întregirea neamului pentru care a suferit atât armata cât și populația civilă. In acest timp nimeni nu s'a gândit în mod serios să ridice un monument acelor ce și-au jertfit totul pentru patrie și tron și cum Panciu a fost devastat, lăsat prada trupelor dușmane și evacuat, un monument istoric, care să ne amintească acele zile turbure și triste, ar fi bine venit pentru orășelul nostru. In acest scop, am format un comitet din nouă persoane, pentru a ridica în centrul orașului, în centrul județului și în centrul României întregite, acest monument care va avea o înălțime de 6 metri.

De oarece acest monument costă enorm de mult, facem apel la toate persoanele binevoitoare, fie că au luat parte în rășboi, fie că au rude moarte în rășboiu, fie militar sau civil, să contribue fiecare după puterile sale la această înălțătoare lucrare. Tot în acest scop facem apel către toți d-nii comandanți de diferite unități militare, profesori, preoți, învățători, jandarmi și d-nii ofițeri de poliție din comunele urbane din România, să ne dea tot concursul spre a se completa listele ce am lansat pentru strângerea fondurilor necesare. Pe acest monument vor fi scrise cu litere de aur, în afară de numele eroilor morți în rășboi, numele tuturor acelor donatori, cari vor subscrie delă suma de o mie lei în sus”¹⁴.

Strângerea fondurilor urma să se facă prin liste de subscripție, iar persoanele care primeau astfel de liste erau rugate să le înapoieze

¹⁴ „Cultura Poporului” , Anul V, N-rul 110, Duminică 10 mai, 1925, coloana 5, p. 6.

până la data de 28 mai 1925, pe adresa Comitetului din Panciu ¹⁵, așa cum se menționa în finalul apelului.

Cererea a fost trimisă la data de 9 februarie 1925 Prefecturii județului Putna, care la rândul său trebuia să o înainteze Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale pentru autorizare ¹⁶.

La 13 martie 1925, Ministerul Muncii trimite Prefecturii avizul său favorabil: *„cunoscut că în conformitate cu art. 1 din noua lege pentru reglementarea și controlul apelurilor la contribuția benevolă a publicului apărută în << Monitorul Oficial >> N-º 51 din 8 Iunie 1923, au autorizat comitetul din Panciu să strângă sumele necesare în scopul ridicării unui monument în acel oraș prin 500 liste de subscripție care vor circula în județul Putna până la 15 septembrie 1925”* ¹⁷. Înainte de a fi trimise în teritoriu listele trebuiau vizate de către un reprezentant al Prefecturii.

Prefectul înaintază, la rândul său, avizul favorabil comitetului de la Panciu prin Adresa din 17 martie 1925 ¹⁸. Cu toate eforturile depuse de comitet nu s-au putut răspândi toate listele de subscripție și nu s-au strâns nici fondurile necesare construcției, ceea ce a impus inițierea unei petiții prin care se cerea prelungirea termenului de colectare a listelor și a fondurilor bănești până la data de 1 martie 1926 ¹⁹. Petiția a fost trimisă Prefecturii, iar de aici la Ministerul Muncii, care la 3 martie 1925, în răspunsul său, anunța că: *„nu poate acorda nici o prelungire de termen pentru colectarea de bani cerută de Domnul Nicu A. Burdea, pentru monumental eroilor din Panciu, până nu se trimite procesul-verbal de sumele rezultate de pe urma vechei autorizări și modul de întrebuințare a acelor sume”* ²⁰.

Președintele comitetului, Asfador Burdea, a luat cunoștință de rezultatul petiției și înaintază procesul-verbal cerut către Prefectură în

¹⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 76 / 1925, f. 70.

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 85 / 1925, f. 33.

¹⁷ *Ibidem*, f. 48.

¹⁸ *Ibidem*, f. 48 verso.

¹⁹ *Ibidem*, f. 102.

²⁰ *Ibidem*, f. 100.

data de 12 august 1925 ²¹, iar aceasta, la 17 august îl trimite ministerului ²². După numai câteva zile, la 26 august, Prefectura ia cunoștință de răspunsul ministerului din Adresa sosită pe numele prefectului:

„Domnule Prefect,

La adresa d-vs...avem onoare a vă face cunoscut următoarele:

1) Ministerul a acordat 500 (cinci sute) liste de subscripție Comitetului pentru ridicarea unui monument în Panciu, iar rezultatul bănesc comunicat reprezintă numai produsul a 60 liste, pentru rest nu se comunică nimic.

2) Procesul-verbal nu este întocmit de vre'un organ administrativ, ci numai de membrii comitetului.

În consecință vă rugăm să binevoiți a pune în vedere Comitetului pentru ridicarea unui monument al eroilor căzuți în război, din Panciu

a) Să strângă toate listele de subscripție lansate și cu ele să se prezinte organelor indicate prin autorizație pentru a ne încheia socotelile.

b) Se va înainta acestui Minister copie depe procesul-verbal de rezultatul bănesc obținut.

c) Nu se mai aprobă nici o prelungire de colectare” ²³.

Luând act de această respingere a procesului-verbal, președintele Comitetului sugerează Prefectului, în data de 4 septembrie 1925 ²⁴, să solicite sprijinul Poliției Urbane Panciu să încheie procesul - verbal cerut de minister pentru a se putea prelungi termenul de colectare.

²¹ *Ibidem*, f. 113.

²² *Ibidem*, f. 113 verso.

²³ *Ibidem*, f. 116.

²⁴ *Ibidem*, f. 118.

La 10 septembrie Prefectul intrase deja în posesia actului cerut și la Adresa trimisă Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale anexează procesul - verbal remis de Comitet:

„Proces-verbal,

Astăzi 10 septembrie 1925

Noi I. M. Dimitrescu șef de biurou principal cls. I în Prefectura Putna, în legătură cu ordinul ...Ministerului Sănătății și Ocrotirilor Sociale, constat prin aceasta că sa prezentat la prefectură dl. Asfador Burdea, președintele Comitetului de inițiativă pentru ridicare unui monument în orașul Panciu cu următoarea situație:

Din 500 liste a primit înapoi numai 70 liste. Suma subscrisă este de 19.264,75 lei din care 10.000 lei s'au depus la Banca Putnei din Focșani sub recipisa N° 12.136, 6.000 lei se găsesc în casa Comitetului, iar restul reprezintă cheltueile efectuate în contul subscripției”²⁵.

În finalul Adresei, prefectul solicita Ministerului Muncii „o prelungire de 3 luni a termenului de subscripție pentru strângerea restului de 430 liste de subscripție, ce sunt lansate în județ”²⁶ de către Comitetul de inițiativă.

Prin Adresa din 21 septembrie 1925, Ministerul Muncii avizează favorabil prelungirea termenului de colectare până la finele anului în curs²⁷.

Între timp Comitetul încearcă să strângă toate listele pe care le repartizase pe la diferite instituții, chiar și la Prefectură. În corespondența trimisă acesteia solicita remiterea listei cu numărul 468 pe care Prefectura o primise și dacă era posibil să fie însoțită și de banii strânși până la acea dată. La data de 8 septembrie, o Adresă²⁸ la care s-au anexat lista și banii colectați este înaintată Comitetului de la Panciu.

²⁵ *Ibidem*, f. 125.

²⁶ *Ibidem*, f. 119.

²⁷ *Ibidem*, f. 127.

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 76 / 1925, f. 69 – 69 verso.

Invitată să contribuie la realizarea acestui monument a fost și Primăria orașului, care a primit invitația președintelui Comitetului: *„Luând inițiativa pentru ridicarea unui monument la Panciu în amintirea Eroilor căzuți în război pentru Întregirea Neamului, sunteți respectos rugați să contribuiți cu obolul D-vs pentru înfăptuirea acestei lucrări.*

Suma ce veți binevoi a strânge se va trimite prin mandat poștal la adresa demai jos” ²⁹.

La 4 mai 1925, primarul trimite Comisiei Interimar o Adresă prin care solicită acesteia să rezolve cererea celor de la Panciu: *„Domnule Președinte,*

Alăturatul Apel însoțit de lista de subscripție N° 482 relativ la ridicarea unui monument în comuna Panciu..., s'a primit la această Primărie, rugăm să binevoiți a dispune” ³⁰. La 20 august același an, Primăria făcea din nou apel la Comisia Interimară ca aceasta să înapoieze lista de subscripție împreună cu suma colectată – 820 de lei - Comitetului de la Panciu ³¹.

Expirând termenul la 30 decembrie tot fără a se obține rezultatul scontat, Comitetul de la Panciu solicită prefectului, prin Adresa din 16 ianuarie 1926, să *„bine voiți a încheia 1 Proces verbal în dublu Exemplar de situația celor 500 liste de subscripție aprobate pentru facerea monumentului... Pentru care vă rugăm să bine voiți a stărui locului în drept pentru prelungirea Termenului de strângerea listelor pe timpul de 6 luni fiindcă listele se adună din Județ cu mare greutate”* ³². Prefectul însărcinează Serviciul Administrativ să încheie acel proces-verbal, care în timp oportun l-a și prezentet Prefecturii:

„Proces-verbal

Astăzi 16 ianuarie 1926

²⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 81 / 1925, f. 22.

³⁰ *Ibidem*, f. 28.

³¹ *Ibidem*, f. 29.

³² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1926, f. 18.

Presentându-se la această prefectură Dl. Asfadur Burdea, președintele comitetului pentru ridicarea monumentului eroilor din orașul Panciu și care conform ordinului Ministerului Sănătății N° 33.710, ne-a prezentat situația încasărilor provenite din subscripție publică.

Am constatat că din 500 liste de subscripție lansate s'au înapoiat numitului 125 liste conținând suma de lei 34.139,75.

Din această sumă 10.000 depus în Banca Putnei sub recipisa N° 12.136 și 20.000 lei sunt depuși la Banca Franco – Română din Panciu sub recipisa N° 5.275.

Diferența de 4.139,75 lei reprezintă cheltueli efectuate în interesul lucrărilor”³³.

În urma primirii procesului - verbal, Ministerul Sănătății a anunțat Prefectura, la 11 februarie, că autorizează noul termen de colectare ce va „expira la 1 iulie 1926, când în asistența unui delegat al D-vs încheia procesul verbal de rezultatul bănesc ce se va înainta Ministerului”³⁴. Răspunsul cu avizul favorabil este trimis prin intermediul Poliției din Panciu la 17 februarie 1926³⁵.

Ministerul anunța Prefectura, la data de 15 martie 1926, că procesul-verbal încheiat încă din ianuarie nu ajunsese la Minister și „ca urmare vă punem în vedere că în termen de 15 zile dela data prezentă să ni se înainteze procesul-verbal cu toate datele necesare prevăzute de lege și regulament.

La neurmare, contravenții riscă să suporte aplicarea sancțiunilor prevăzute în lege...”³⁶, astfel nu se poate aproba prelungirea termenului colectării.

După trimiterea datelor cerute, Ministerul avizează prelungirea termenului până la 1 iulie 1926 conform Adresei primite de Prefectură de la Asfadur Burdea la data de 30 martie³⁷.

³³ *Ibidem*, f. 21.

³⁴ *Ibidem*, f. 27.

³⁵ *Ibidem*, f. 27 verso.

³⁶ *Ibidem*, f. 22.

Întrucât până la 28 iunie 1926³⁸ Comitetul nu intrase în posesia tuturor listelor trimise în teritoriu și nici fondurile nu erau suficiente pentru înălțarea monumentului, acesta apelează din nou la Prefectură adresându-i rugămintea de a interveni pe lângă Ministerul Sănătății pentru o nouă prelungire a colectei până la data de 30 decembrie 1926. Pentru aprobare a fost necesar un proces-verbal de stabilire exactă a situației bănești, care a fost încheiat în iunie, același an, și în care se specifica precum că s-au primit înapoi doar „240 de liste din cele 500 cu suma de 69.082 lei. La Banca Putnei s-au depus 10.000 lei, iar la cea Franco – Română 50.000 lei. Restul reprezintă cheltuielile comitetului”³⁹.

Ministerul a avizat prelungirea termenului de strângere a fondurilor până la data de 1 ianuarie 1927⁴⁰.

Un an mai târziu, la 20 iunie 1927, Prefectura a făcut o nouă verificare a tuturor scriptelor privind strângerea banilor pentru monument, delegând în acest sens ca reprezentant al său pe Ioan M. Dimitrescu, cel care a încheiat procesul - verbal de constatare a situației la acea dată:

„Din 500 (cinci sute) liste de subscripție ce au fost încredințate diferitelor persoane spre colectare s'au primit 345 (trei sute patruzeci și cinci), iar restul de 155 (una sută cinzeci și cinci) nu s'au mai primit încă de comitet.

<i>Sume primite</i>	<i>Lei</i>	<i>B</i>
<i>Bani primiți cu liste de subscripție</i>	107.802	-
<i>De la diferite autorități și persoane civile după cum reiese din registrul</i>		
<i>Comitetul (trimise ca donațiuni)</i>	47.020	-
<i>Total:</i>	154.822	-
<i>Sume depuse</i>	<i>Lei</i>	<i>B</i>

³⁷ Ibidem, f. 23.

³⁸ Ibidem, f. 64.

³⁹ Ibidem, f. 66.

⁴⁰ Ibidem, f. 68.

<i>La Banca Putnei chitanța N° 12136</i>	<i>10.000</i>	<i>-</i>
<i>La „ Comercială Panciu carnet</i>		
<i>N° 140</i>	<i>4.936</i>	<i>-</i>
<i>La „ Focșani recipisa N° 2080</i>	<i>10.542</i>	<i>-</i>
<i>La „ Franco-Română Panciu</i>		
<i>Carnet N° 5275</i>	<i>70.000</i>	<i>-</i>
<i>Total:</i>	<i>139.902</i>	<i>-</i>

Bani în casa Comitetului lei 477 din totalul de lei 154.822, s'au consemnatla diferite Bănci suma de lei 139, bani în cassa Comitetului fiind 477 lei, iar restul de 14.443 reprezintă cheltuielile făcute, după cum sa justificat în fața Prefecturii”⁴¹. Procesul - verbal a fost înaintat Ministerului Sănătății pentru a putea obține o amânare a colectei cu încă șase luni.

Între timp, Comitetul a fost preocupat de stabilirea locației monumentului pe care-l voia așezat în centrul orașului. În acest sens președintele Comitetului, Asfadur Burdea, s-a adresat, la data de 14 iulie 1927, Ministerului Sănătății și Societății „Cultul Eroilor” cu rugămintea ca să se intervină pe lângă Primăria Panciu „*de a așeza acest monument, conform autorizației din 1925, pe locul unde se face serbarea Bobotezei. Rugăm a interveni să se cedeze locul numaidecât, de oarece, se începe executarea monumentului de către sculptorul George Dimitriu*”⁴². Ministerul a răspuns favorabil și a trimis la Prefectură o Adresă prin care îi solicita acesteia să intervină la Primăria Panciu pentru rezolvarea cererii Comitetului de a amplasa monumentul pe locul propus⁴³.

De asemenea a avizat și prelungirea termenului de strângere a fondurilor de pe cele 155 de liste nereturnate Comitetului până la 31 decembrie 1927⁴⁴.

⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 63 / 1927, f. 61

⁴² *Ibidem*, f. 63.

⁴³ *Ibidem*, f. 62.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 64.

După expirarea termenului la data menționată mai sus, la 28 ianuarie 1928, s-a întocmit o dare de seamă și un proces-verbal privind fondurile strânse până atunci, precum și cheltuielile efectuate cu lucrările monumentului:

„Proces-verbal

Astăzi 28 ianuarie 1928

Noi, Ioan M. Dimitrescu, șef de birou principal în Prefectura județului Putna, delegat din partea Prefecturii și Asfador Burdea, Președintele Comitetului pentru ridicarea unui Monument Eroilor din Panciu, conform delegațiunei date, verificarea scriptelor pentru strângerea fondurilor necesare efectuării acestor lucrări, am încheiat prezentul proces-verbal din care se constată următoarele:

Din 500 de liste de subscripție ce au fost încredințate pe la diferite persoane prin colectare, s'au primit 411 (patru sute unsprezece) cu bani, 18 liste pierdute în locul cărora s'a trimis proces-verbal de pierdere, 71 liste încă nu s'a primit de către Comitet, rămâne a se prezenta spre verificarea ulterioară.

Sume primite:

Bani primiți din liste de subscripție lei 135.741

Donați dela diferite persoane civile,

Autorități, Societatea „Cultul Eroilor”

Din București, Primăria Panciu (după

cum reiese din registre ca documente

directe) 104.120

Dobânda banilor ce au fost depuse la

Banca Franco – Română din Panciu 14.660

Dobânda banilor ce au fost depuși la

Banca Putnei din Focșani 2.373

Dobânda banilor ce au fost depuși la

Banca Comercială din Panciu 4.331

Dobânda banilor ce au fost depuși la

Banca Comercială din Focșani 700

Beneficiul net al balului organizat de

către Comitet pentru balul dat în seara

zilei de 25 / XII / 927 lei

18.615

Cu ocazia ridicării monumentului s'au cheltuit din suma totală rezultată următoarele:

Ridicarea monumentului conform contractului încheiat cu Dl. Gh. Dumitriu din București, la 14 iulie 1927 și vizat de către Societatea „Cultul Eroilor” din București și delegația Ministerului de Interne, D-l Avocat Teodor C. Marinescu, Directorul General și D-l Avocat Teodorescu din București, lei 210.000

Inscripția donatorilor și a eroilor Seria I-a, lei 8.500

Inscripția donatorilor și a eroilor Seria II-a, lei 2.860

Împrejmuirea cu scânduri pentru conservarea

Monumentului până la desvelirea lui lei 4.707,20

Diferite cheltuieli timp de 2 ani și 9 luni, diferite corespondențe publice, sfințirea locului, transportul monumentului dela gara Panciu până la locul destinat și diferite cheltuieli constatate din registru lei 2.392

Total: 279.339,20

Din suma rezultată adică 280.540 lei s'a cheltuit 279.339,20 lei, iar rwsul de 1200,80 lei, care s'a prezentat în casa Comitetului pentru acoperirea cheltuielilor eventuale cu ocazia desvelirii monumentului”⁴⁵.

În Darea de seamă, la final, au fost trecute și cheltuielile făcute după încheierea procesului-verbal și anume cheltuielile efectuate cu împrejmuirea și organizarea serbării: „Urmare la monumentul eroilor orașul Panciu. Bani cheltuiți mai mult dela încheierea procesului-verbal, fiindcă cheltuielile a întrecut venitul:

Gardul de fier al monumentului ce

este lucrat de către Toder Gabor din

Focșani, lung de 16 m. 40cm. a 700

lei metru

11.480

Masa oamenilor, montare, vopsit

1.150

6 butoe de ciment a 360 kg.

3.240

⁴⁵ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1928, f. 13.

<i>Lucrul betonului la 2 persoane</i>	<i>1.600</i>
<i>14 care prund și nisip pentru</i>	
<i>1. Cristescu și Plăcintă, 70 lei carul</i>	<i>980</i>
<i>6) Vopsitul grilajului a 2-a oară</i>	<i>210</i>
<i>7) Bani trimiși sculptorului Dimitriu</i>	<i>7.000</i>
<i>8) Flori monument</i>	<i>170</i>
<i>9) Masa oamenilor la inaugurare, Armata, Muzica, Delegația Reg. 9 Buzău, Divizii</i>	<i>9.750</i>
<i>10) Decorarea Bulevardului până la cimitir</i>	<i>420</i>
<i>11) Achitarea datoriei la Banca Franco- Român</i>	<i>5.000</i>
<i>12) Bani dați d-lui Neculai Mihalache pentru banchet</i>	<i>2.500</i>
<i>13) Bani primiți și returnați Primăriei Panciu pentru inaugurare</i>	<i>10.000</i>

Total: *53.500*

*Se scade banii rămași în casa Comitetului
dela încheierea procesului-verbal din
28 Mai 1928, pentru fondul inaugurării 1.200*

52.299,20

Cu ocazia inaugurării s'a colectat următoarele:

<i>Colecta d-șoarei Ilgat</i>	<i>2.587</i>
<i>Colecta D-șoarei Lina Ion și d-șoara Șușu</i>	<i>1.547</i>
<i>Colecta d-șoarelor Vasiliu</i>	<i>1.540</i>
<i>Colecta d-șoarei Ciulian</i>	<i>850</i>
<i>Colecta d-șoarei Dumitrescu</i>	<i>733</i>
<i>Colecta d-șoarei Banciu</i>	<i>403</i>
<i>Colecta d-șoarei Blumenfeld</i>	<i>310</i>

Total lei: *44.339,20*

*Se scade beneficiul de la serbarea
câmpenească organizată pe bulevardul
Gărei la 27/5 1928*

<i>Total lei:</i>	40.839,20
<i>Se scade ajutorul dat de d-l N. N. Săveanu Președintele Camerei dela Camera Deputaților, prin D-l Anton Alaci</i>	10.000

<i>Total lei:</i>	30.839,20” ⁴⁶ .

Din același document reiese că Societatea „Cultul Eroilor” a contribuit cu suma de 23.554 de lei⁴⁷.

Așa cum se constată din procesul-verbal, monumentul a fost realizat de către sculptorul George Dumitriu din București și fusese deja instalat până la sfârșitul anului 1927, urmând a fi inaugurat.

Inaugurarea a fost stabilită pentru ziua de 27 mai 1928, așa cum reiese din Adresa către prefectul județului prin care era invitat să participe la acest eveniment: „Cu onoare vă rugăm să bine voiți a lua parte și Dv. La inaugurarea Monumentului Eroilor și la marea Serbare câmpenească ce va avea loc în orașul nostru Panciu în ziua de 27 Mai ora 10 Dimineața rugându-vă a interveni Diviziei 6 și D-lui comandant al Regimentului 10 Putna de a ni trimite la Panciu Muzica Drapelu și trupă pentru inaugurare și serbare câmpenească ce e tot în acea zi...”⁴⁸.

Pentru reușita manifestării a contribuit și Primăria Panciu care a pregătit bilete pentru serbarea câmpenească. Dintr-o Adresă către Prefectură, din 13 mai 1928, aflăm că acesteia i-au fost anexate și „zece carnete din care șapte a douăzeci lei biletul pentru serbarea câmpenească ce va avea loc în ziua de 27 mai a.c., în acest oraș rugându-vă să bine voiți a dispune a se da poliției Focșani, Odobești, Adjud și Mărășești pentru a fi plasate în folosul inaugurării

⁴⁶ *Ibidem*, f. 14 verso.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 14.

⁴⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1928, f. 36.

monumentului Eroilor”⁴⁹. Prefectura a răspuns negativ la cerința Primăriei din Panciu, motivând că în conformitate cu un ordin superior funcționarii publici nu au voie să se ocupe de vânzarea de bilete pentru nici un fel de acțiuni⁵⁰.

Tot Prefecturii Putna, la data de 22 mai 1928, i se mai solicita intervenția pe lângă Revizoratul școlar al județului să dea aprobare ca „Școala Primară din localitate să dea o sală pentru facerea serbărei ce va avea loc cu ocazia inaugurării monumentului eroilor din localitate”⁵¹.

La inurgurarea monumentului au fost invitați primarii din localitățile județului prin fonograme trimise pretorilor:

„Domnule Pretor,

În ziua de 27 mai a.c. se face serbarea desvelirii Monumentului Eroilor din orașul Panciu, pentru ca această solemnitate să fie cât mai impunătoare, veți lua măsuri ca fiecare comună rurală și urbană să participe împreună cu Dv., câte o delegațiune de 3 persoane primar, membri din delegația permanentă. Ar fi de dorit ca fiecare delegat, pe cât este posibil, să fie îmbrăcați în costume naționale”⁵².

Prefectul județului a primit o invitație personală din partea președintelui Comitetului, Asfadur Burdea, cu rugămintea de a lua parte la acest eveniment:

„Domnule Prefect,

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că, în ziua de 27 Mai 1928, urmează a se face desvelirea și inaugurarea Monumentului Eroilor din orașul Panciu, județul Putna, în cinstea și amintirea celor căzuți pe Câmpul de Onoare pentru îndeplinirea Idealului Național Mărășești, Răzoare, Panciu.

⁴⁹ Ibidem, f. 38.

⁵⁰ Ibidem, f. 38 verso.

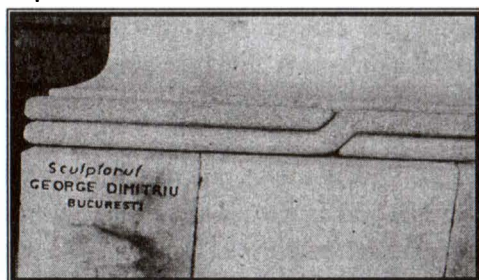
⁵¹ Ibidem, f. 65.

⁵² S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Mărăști, dosar nr. 11 / 1928, f. 63.

Cu onoare vă rugăm a lua parte și D-voastră la această solemnitate, ca semn de dragoste pentru „Eroii Neamului”, întrucât acest Monument este și va rămâne o candelă aprinsă la Porțile Moldovei Bătrânului Ștefan cel Mare și făclie de veghe pentru sufletul celor ce plutesc pe alte tărâmurii și ca venerație și semn de pietate, ce sînt cuvine celor care întruclipează jertfa unei națiuni, pe care îi auzim strigându-se: „Veniți cu toți ai națiunii din ori și ce zare, veniți în veci, veniți mereu, pentru cultul Patriei, altare să ridicăm lui D-zeu”⁵³.

Aceeași invitație a fost trimisă și primarului orașului Focșani, dorindu-se participarea la evenimentul din 27 mai⁵⁴.

Monumentul, însemn al urmașilor pînceni, de cinstire a celor căzuți la datorie, a fost amplasat în centrul orașului și ne înfățișează un ostaș, impostat pe un soclu din beton de formă paralelipipedică, surmontat de trei trepte din beton. Sculptura realizată în ronde - bosse, turnată în bronz, îl redă în mărime naturală, cu arma în mână, gata de atac și este opera „sculptorului Gh. Dimitriu din București. Î = 5 m”⁵⁵.

În stînga, în partea inferioară a postamentului și-a lăsat amprenta „sculptorul George Dimitriu * București”.

⁵³ Idem, fond Prefectura Județului Vrancea, dosar nr. 59 / 1928, f. 74.

⁵⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 88 / 1928, f. 69.

⁵⁵ Idem, fond Prefectura Județului Vrancea, dosar nr. 121 / 1936, f. 125.

* **George Dimitriu** – sculptor român, născut la 23.10. 1879 în comuna Dumbrăveni, județul Botoșani. A studiat la Paris, la Academia Julian cu Paul
380

Pe fațada principală, în partea superioară, s-a montat un meplat de formă dreptunghiulară, din bronz, care înfățișează scene din

Landowski și Henri Bouchard. A fost membru al Asociației sculptorilor români (1919 – 1920). A modelat cu sensibilitate impresionistă portrete ale unor oameni de cultură sau artiști, portrete de femei și copii, compoziții cu teme citadine sau rustice în ghips, marmură, bronz. S-a stins din viață în anul 1952. (*Dicționarul sculptorilor din România secolele XIX – XX*, vol. I, Lit. A – G, coordonator Ioana Vlasu, Editura Academiei Române, București, 2011, p. 186).

timpul luptelor Primului Război Mondial. Sub meplat, săpată în beton, se află inscripția: „*Eroilor din Panciu. Răsboiul 1916 – 1919. Patria recunoscătoare*”.

Pe latura de est, inscripționate pentru eternitate în marmura albă, apar numele eroilor din orașul Panciu:

„*Cornut Ioan locotenent*

Axente Cristea sergent

Boneanu Ioan „

Moraru Teodor „

Mavru I. Costel „

Preda Vasile caporal

Amăriuței Grigore soldat

Avramovici Pincu „

Brotman Leon „

Braunstein Mauriciu „

Bucătaru Alex. „

Berla Ilie Meer „

Butnaru Lupu „

Chon Marcu soldat

Costache Vasile „

Cerchez Mihalache „

Ciobataru Gh. „

Drăghici Scarlat „

Drăghici C. Chirilă „

Florian Gh. „

Grunberg B. David „

Gagiu Constantin „

Goldemberg Aron „

Kramer Haim „

Garleanu Nicu „

Grunberg Iosef „

Gavrilescu Neculae „

Harapu Gh. „

Herscovici Natan „

<i>Iancu Aron</i>	„
<i>Ionel Burghilea</i>	„
<i>Leibu Aizic</i>	„
<i>Stefan Vasile</i>	„
<i>Neculai Dumitru</i>	„
<i>V. Munteanu</i>	„
<i>Alter Alpern</i>	„

Pe latura de vest a monumentului stă scris pe placa de marmură „Eroii din orașul Panciu”, urmând numele acestora:

„Leibovici Aron soldat

<i>Manea C-tin</i>	„
<i>Munceleanu D-tru</i>	„
<i>Mitelman Marcu</i>	„
<i>Mitelman Lupu</i>	„
<i>Neculau C-tin</i>	„
<i>Natan Coferman</i>	„
<i>Popovici Bogdan</i>	„
<i>Paval Dumitru</i>	„
<i>Pisen Nusem</i>	„
<i>Robu Gheorghe</i>	„
<i>Reidler Matos</i>	„
<i>Rubinstein David</i>	„
<i>Raducanu Costache</i>	„
<i>Tataru Vasile</i>	„
<i>Tencher Aron</i>	„
<i>Zilberman Rubin</i>	„
<i>Veisman Bercu</i>	„
<i>Juvara Dumitru</i>	„

Morți la vatră
Burdea Agop plutonier
Vlădoianu Dumitru „

Atanasie Ioan sergent

Cristea Iancu „

Missir Teodor „

D. Alexandru soldat

N. Carabet „

Iancu Avram „

Gheorghe Sclavone „

Ilie Olti „

Constantin V. Harabor medic sublocot.”.

Celelalte inscripții menționează pe toți donatorii din Panciu, din comunele învecinate sau din alte orașe: „*Donatorii din Panciu. Primăria Urbei Panciu: Vasile Apostoleanu, Alex. și Gh. Apostoleanu, Colonel D. Cardaș, Jud. Eugen Atanasiu, Dr. Neculai Antohe, Atanase Gh. Popescu, Dr. Ioan Chirișescu, Sergiu Sefenovici, Banca Franco – Română, Banca Comercială, Ghișă Strățulescu, Mihalache Stoica, Neculai Mihalache, Costică Bandrabur, Neculai Ciuciu, Bratu G. Ivanciu, Vasilica Urziceanu, ...G. G. Hurmuzache, Gion Constantinescu, Ivan Ciorogaru, Ghișă Alexandrescu, Gimnaziul Zăbrăuși, ...Garnizoanei Panciu, Neculai Strățulescu, Asociația Meseriașilor Evrei, Comunitatea Israelită, Rafail Paihstein, Jean Manea, Asfadur Burdea, Iosef Stoica, Adolf Căpășână, Grigore Missir, Ilie Teodoru, Lala Gheorghiu, Iancu Vasiliu, H. Manoliu, Gh. Dimitriu, Iancu Mavru, I. Cristoiu, N. Gorgos, Iancu Ciaușu, P. P. Heinig, G. A. Popescu, V. Huțu, C. Banciu, I. Davidescu, Tobias Veiss, Gh. Aburel, M. Radu, I. T. Cojocar, I. Pascal, N. C. Cauffman, I. Amăriuței, Solo Leuleanu, Dumitru Ionescu, Iordache Șerban, Grigore Burda, Cristea Burda, Neculai Millea, Maioru C. Gâțză, Jean C. Popescu, Pavel P. Șerban, Iosef Teodorescu, Anton Maerovici, Constantin Bitu, Pane Vernescu, Gheorghe Istrate, Tataru Panaite, Gr. Urziceanu, V. N. Andronache, Gh. Patulescu, Th. I. Frățilă, Gh. C. Popescu, Ioan Varvariche, Costică Mazăre, Gh. Stoenescu, Teodor G. Popescu, Ghișă I. Popescu, Traian Petrescu, Plutonier Steluța, Sava Traian, Garabet Burdea, Gr. Brandabur*

Comuna Crucea de Jos

*Preotul N. Furtună, Gh. Ion, N. Popescu, Costică Strățulă,
Jenică G. Șerban, Grigore Bacalu, V. T. Nichifor, Ioan P. Șerban,
I. C. Sbârciog, Dumitru Șerbu, Toader Cristea*

Donatorii Comunei Crucea de Sus

*Grigore Vidrașcu, Iosef S. Mihai, C. Balaș, Gh. Mititelu,
V. I. Panaite*

Donatorii Comunei Străoane de Jos

*Dr. C. Talambă, Dim. C. Lung, Șef Post Gheorghiță Ioan,
Neculai Amărieușei, Simion Drăgan, Cicirone Ungureanu*

Donatorii Comunei Țifești

*Dumitru Sclavone, Pascalache Luca, Sofia Sclavone,
I. Neagu, Teodor Constantinescu Panciu*

Comuna Mănăstioara

*PS. SS. Episcopul Gherontie Nicolau al Constanței,
Constantin Neculau, N. C. Popa, Banca Podgorenilor Panciu*

Comuna Diochești

Lazăr Vrabie, Ion Șerban

Donatorii din Orașul Focșani

*...D. Chirculescu, Antom M. Alaci, Ion M. Alaci,
Iorgu Lupașcu, ...Lazarovici*

Donatorii din Galați

*V. Damian, Avram Cohn, Crucea Rosa Armeană, Fabrica
Stella, Fab. Chimica Mărășești*

Donatorii Orașului București

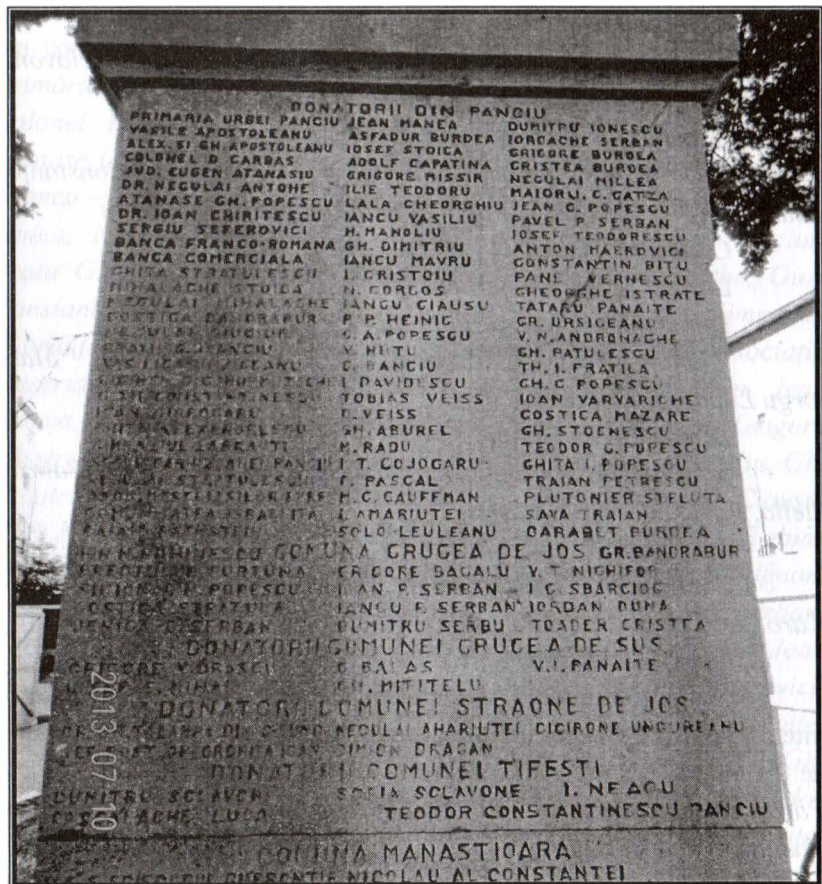
*Societatea Cultul Eroilor, ...(ilizibile), Anghel Atanase,
Carol...et Comp.*

Vasile D. Vasilache – Comuna Jarișteea”.

Multe nume inscripționate în betonul postamentului datorită intemperiilor au devenit ilizibile. S-au mai putut citi următoarele nume de donatori: „Noe Rosenberg, Moritz Rabinovici, Hristache Paraschivescu, Ilie și Herman Holdenberg, Mardare Burdea, Nicolae Vasiliu, Ta... Rosenberg, Ionică Alaci, V. G. Dumitrescu, Gegea Hristodor, Spirache Vasiliu, Toader, Ioan Istrati, Isidor Rosenberg, Gh. Vasiliu, Gică Vasiliu ziarist, Haim Pascal, ..., Petre

Ghiulescu, Toader Pufu, Pl. P. Tutoveanu, H. G. Popescu, W. T. Cruceanu, Dimitrie Dimitrescu, Stamati Strătuțescu, Costică Marinescu, G. S. Jinga, V. D. Bandrabur, Ghiță Popescu, Bratu Vartel. Iași”.

Toate numele ilizibile vor fi refăcute întrucât în vara anului 2013 monumentul de la Panciu a intrat în restaurare. Această lucrare are menirea de a-i reda aspectul original atât monumentului, cât și împrejurii din fier forjat care îi asigură protecția.

Monumentul de la Panciu, datorat subscripției publice, se alătură celorlalte monumente înălțate pe pământul Vrancei, ridicate în memoria celor ce erau convinși că luptă pentru patrie și neam, pentru cei cărora jertfirea lor era o consfințire a acestei credințe, acelor eroi care „...*formează mândria noastră de astăzi, elementele cele mai alese ale românismului și chează că viitorul Patriei noastre este asigurat prin jertfa și mai ales prin exemplul lor*”⁵⁶.

Prin monumentele închinatelor lor, acești eroi vor trăi în istoria noastră de-a pururea fiindcă și-au câștigat dreptul la nemurire prin faptele lor de eroism.

⁵⁶ *Țara Voievozilor*, Gazetă de informație, reportaj și slovă românească, Anul XII, Nr. 67 – 68 (serie nouă), Joi 10 iunie 1943, col. 1 - 2, p. 2.